

Abstract:

Ya. Maryniak, N. Stetsko. PERSPECTIVES OF DIGITAL TRANSFORMATION OF THE TOURIST SECTOR OF THE ECONOMY OF UKRAINE

The role and meaning of tourism in development of national economy are estimated. Today in practice of the statistical accounting of Ukraine is absent the common approach to data collection of results of functioning of subjects of the tourist sphere. This reason complicates carrying out the objective analysis of the parameters estimating a real condition of a tourist industry.

The impossibility of tracking of values of the specific indicators estimating a tourism status in dynamics and space, leads to the fact that planning of development of tourist sphere at the level of regions and all country usually perform verbally. Such approach complicates planning of all national economy due to the lack of a comparability of data with the main macroeconomic indicators accepted and used around the world. The reasons for need of forming the common system of the statistics and analysis of tourism in the Ukraine, conforming to requirements of modern macroeconomic accounting and the analysis, created prerequisites for a system research of the international experience accumulated and approved in this sphere by the international organizations and the certain countries.

Nowadays Ukraine pays much attention to the development of methodology for the estimation of the multiplier effect of tourism and hospitality industry. Satellite accounts represent a set of statistics which are intended for profound studying of any separate economic problem. Tourism satellite accounts allow calculating the share of tourism in GDP, employment, investment, government revenues and supposing calculation of the following specific macroeconomic aggregates: value added of the tourism industry, tourism value added, and tourism gross domestic (regional) product. Indicators of satellite accounts allow calculating the multiplier effect of tourism development. In foreign practice the tourist multiplier is divided into three main types - the multiplier output, employment and income.

In conducted research are revealed the main approaches to forming the system of the statistics and the analysis used in world practice, capable to be adapted and fragmentary implemented in the Ukraine statistics system.

The article revealed that now at the level of specific regions are already developed and implemented the own systems of collection and handling of the statistical data of tourism sphere. Observed statistics systems are allow carrying out the multidimensional and deep analysis of a status and development of regional tourism and corresponding to the researched approaches of modern international methods of statistics and analysis of the tourist sphere. Authors offered the alternative methods of calculation of number of tourists, which can be added to approve systems of the regional tourism statistics.

Key words: tourism policy, digital economy, tourism statistics.

Надійшла 13.05.2021р.

УДК 338.483:504:621.039.586

DOI:<https://doi.org/10.25128/2519-4577.21.1.13>

Володимир ХУДОБА, Роман СКАБАРА, Марія САМАРЦЕВА

ЧОРНОБИЛЬСЬКА ЗОНА ВІДЧУЖЕННЯ ЯК УНІКАЛЬНИЙ ТУРИСТИЧНИЙ НАПРЯМОК

У публікації висвітлено особливості Чорнобильського туристичного продукту. Охарактеризовано та виокремлено найбільш атрактивні об'єкти в зоні відчуження, розглянуто основні проблеми розвитку туризму досліджуваної території. Проаналізовано основні фактори, що вплинули на розвиток туризму в Чорнобильській зоні відчуження та досліджено динаміку і структуру туристичного потоку. Розглянуто діючі туристичні та екскурсійні маршрути, розроблено авторський туристичний маршрут. Проведені дослідження у вигляді анкетування потенційних туристів щодо встановлення портрету споживача цього туристичного продукту.

Ключові слова: туризм, Чорнобильська зона відчуження, атрактивність, туристичні ресурси.

Постановка науково-практичної проблеми. На сьогодні все більшого зацікавлення у туристів викликають нові види туризму, які тяжіють до унікальних туристичних дестинацій, в тому числі пов'язаних із техногенними катастрофами. Однією із найбільших техногенною катастрофою в історії людства є аварія 1986 р. на Чорнобильській АЕС наслідки якої відчутні і до наших днів. Проте, охочих побачити на власні очі і відчути атмосферу наслідків цієї страшної катастрофи стає дедалі більше. Чорнобильський туристичний напрямок є по-

пулярним як серед іноземних так і вітчизняних туристів.

Актуальність і новизна дослідження. Необхідність вивчення сучасного стану розвитку туризму в Чорнобильській зоні відчуження та факторів, що впливають на його формування, прогнозуванні подальших перспектив, оцінці попиту і пропозиції на даний туристичний продукт є актуальним завданням.

Зв'язок теми статті з важливими науково-практичними завданнями. Чорнобильська туристична дестинація користується

значним попитом і характеризується значним потенціалом. Проте, має чимало проблем, які необхідно вирішувати за допомогою ефективного управління та стратегічного планування враховуючи особливі туристичні аспекти цієї території.

Аналіз останніх публікацій за темою дослідження. В науковій літературі уже неодноразово розглядалась проблематика розвитку туризму в Чорнобильській зоні відчуження, зокрема в праці Деркач У. наголошено на особливостях організації туризму техногенних катастроф, Кривенкова Р.Ю. розглядає особливості формування туристичного потенціалу і можливості розвитку різних форм туризму, Садигова Н. висвітлила туристичні аспекти Чорнобиля, вивченню динаміки та структури туристичних потоків Чорнобильської зони присвячені праці Пестушка В.Ю., Івченко Л.О., Дмитрука В.І. та інших. Незважаючи на значну кількість публікацій, низка питань щодо розвитку туризму в Чорнобильській зоні відчуження містить перспективу подальшого дослідження.

Викладення основного матеріалу. Відомою на весь світ Чорнобильська зона відчуження стала через найбільшу техногенну катастрофу, яка сталася о 1:23:50 26 квітня 1986 року на четвертому енергоблоці Чорнобильської АЕС. Внаслідок вибуху було повністю зруйновано реактор. Ситуація погіршувалася у зв'язку з тим, що в зруйнованому реакторі продовжувалися неконтрольовані ядерні і хімічні реакції з виділенням тепла, з виверженням з розлому протягом багатьох днів продуктів горіння радіоактивних елементів і зараження ними великих територій. Внаслідок великого радіаційного забруднення територію в радіусі 30 км навколо зруйнованого реактора було створено зону відчуження із обов'язковою евакуацією місцевого населення та заборонаю здійснювати будь яку господарську діяльність.

На сьогодні Чорнобильська зона відчуження є унікальним місцем. Вже 34 рік це місце вважається чорною плямою на Земній кулі. Довгий час відвідування цього місця не дозволялось, проте протягом останнього десятиліття Чорнобильську зону починають розвивати як унікальний та ексклюзивний туристичний напрямок, особливо серед іноземних туристів. Покинута місто Прип'ять стало наче візитівкою Чорнобильської туристичної дестинації. На зарубіжних сайтах йому дають різноманітні містичні назви, що робить його ще привабливішим та інтригуючим при обранні туру.

Зона відчуження вже давно стала для туристів місцем екстремального відпочинку.

Навіть радіація не лякає поціновувачів гострих відчуттів – вони готові віддати значну суму та навіть ризикнути власним здоров'ям заради нових емоцій. Зараз 30-кілометрова зона навколо реактора ЧАЕС стала своєрідним мертвим музеєм на відкритому небі, який з кожним роком вабить дедалі більше охочих її відвідати.

У 2008 році американське видання «Форбс» віддало Чорнобильській зоні відчуження перше місце у рейтингу найбільш унікальних туристичних місць [9].

Чорнобиль завжди користувався популярністю серед туристів. Кількість відвідувачів "зони відчуження" Чорнобильської атомної електростанції за період з 2015 до 2019 року збільшувалася надзвичайно швидкими темпами. Якщо порівняти з 2015 до 2019 року, то потік відвідувачів збільшився з восьми до 124 тис. (Рис.1). При чому у 2019 р. 80% туристів – іноземці. Серед країн-лідерів, громадяни яких побували в Чорнобилі від загальної кількості відвідувачів: Велика Британія, Польща, Німеччина, Сполучені Штати Америки, Чехія, та інші [6].

Початок 2020 року показав нові тенденції до зростання і встановлення нового рекорду у поточному році, але починаючи з березня місяця ситуація змінилася (Рис.2). Спостерігалося навпаки зменшення потоку туристів, причиною чого стала пандемія Covid-19, яка спричинила відвідування Зони відчуження із дотриманням проти епідеміологічних заходів, пізніше локдаун із закриттям кордонів, що в свою чергу негативно позначилось на потоку в першу чергу іноземних туристів.

Розвитку туризму у Чорнобильській зоні сприяло кілька фактів. Головна причина такого підвищеного інтересу до ЧАЕС – це вихід серіалу HBO «Чорнобиль», який розповідає про аварію в 1986 році і наслідки її ліквідації. За версією популярного сайту про кінематограф IMDb, серіал вийшов на екрани 6 травня 2019 р. і очолив рейтинг найкращих серіалів світу, свідченням цього збільшенням кількості відвідувачів починаючи з травня по жовтень (Рис.2). В жовтні 2019 р. за місяць зону відчуження відвідало рекордні 17038 осіб [6].

Керівництво зони відчуження також припускає, що на туристичний бум вплинуло спрощення процедури відвідин зони, зокрема, введення електронного пропуску та створення додаткової інфраструктури, вихід низки документальних фільмів, численні комп'ютерні ігри серед яких STALKER та Ізотопіум.

Найкращий сезон для відвідування Зони — зима, коли лежить сніг і немає пилу. Найбільш небезпечно — влітку, коли у спекот-

ну погоду відбуваються випаровування захо- вань [9]. Проте, якщо проаналізувати рисунок 2 то все ж таки найбільша кількість охочих

відвідати Зону відчуження припадає на період з квітня по грудень, виключенням є лише 2020 р.

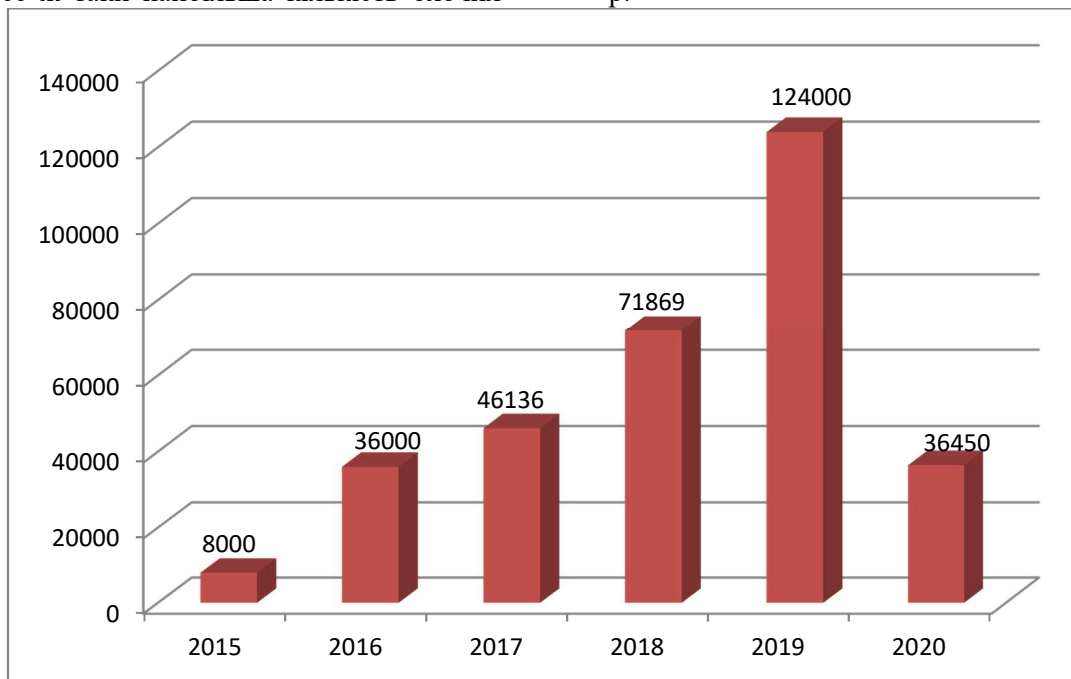

Рис.1. Кількість відвідувачів зони відчуження протягом 2015-2020 рр.

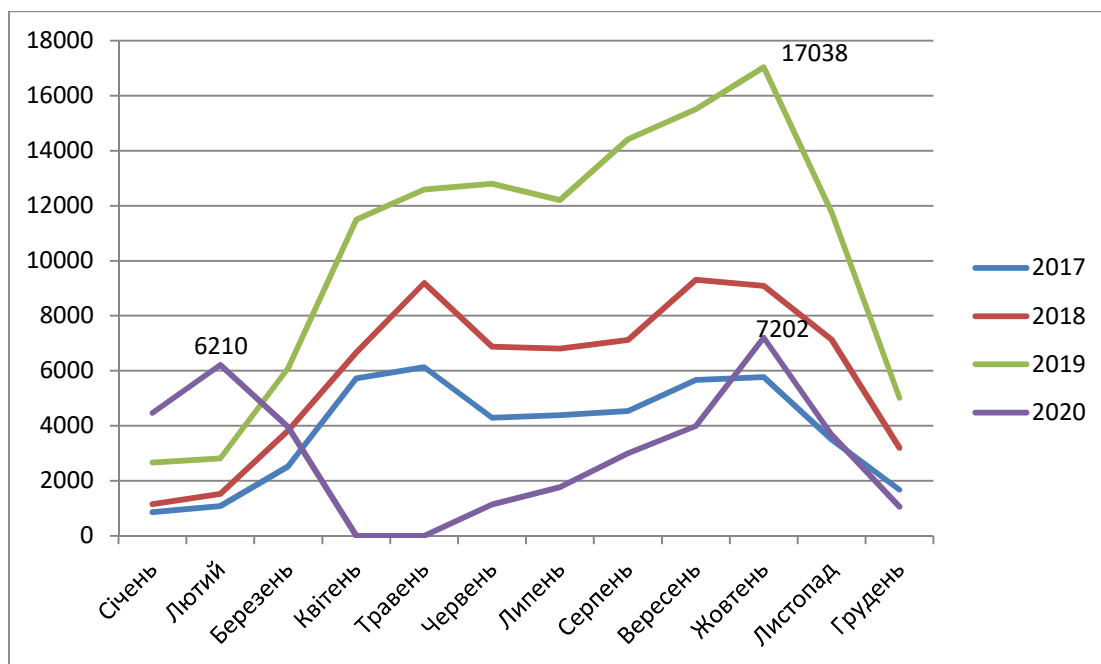

Рис.2. Динаміка кількості відвідувачів зони відчуження протягом року в період 2017-2020 років [6]

Гіди зони відчуження та туроператори, які працюють тут, стверджують, що найбільше відвідувачів цікавлять покинуте місто ядерників Прип'ять, промисловий майданчик ЧАЕС. А також – колишні радянські секретні об'єкти на цій території та природа українського Полісся, яка за відсутності людини відновилася. Отже, до найбільш атрактивних об'єктів зони відчуження можна віднести :

- м. Прип'ять (парк атракціонів, басейн «Лазурний», Лікарня);
- оглядовий майданчик ЧАЕС та саркофаг;
- секретна радіолокаційна станція «Дуга» (Чорнобиль-2);
- рудий ліс;
- дитячий садок в Копачах;
- градирня;
- покинутий вантажний порт.

Прип'ять – ідеальне за мірками 1970–80 рр. місто. Панельні висотні будинки, кінотеатри, спортивні басейни, парк атракціонів, по кілька магазинів на вулиці тощо. За три десятиліття природа змінила це місто, але воно і надалі нагадує про побут і життя його мешканців та трагічні події травня 1986 року.

Рис.3. Місто Прип'ять – парк атракціонів (фото автора)

Басейн «Лазурний» був дуже популярний серед жителів Прип'яті. Головною його особливістю є те, що навіть після катастрофи на ЧАЕС він працював аж до 1992-го року. Послугами басейну користувалися місцеві робітники і ліквідатори наслідків аварії, тому що це місце мало найменший радіоактивний фон [8].

Лікарня (МСЧ №126) м. Прип'яті відома тим, що саме сюди надходили перші постраждалі від аварії на Чорнобильській АЕС працівники станції і пожежні. У підвалі МСЧ-126 досі лежать речі пожежних, які брали участь в гасінні пожежі на даху 4-го енергоблоку. Все це зумовило безперервний інтерес відвідувачів Зони Відчуження до цього об'єкта» [8].

В селі Копачі можна побачити будівлю дитячого садка із розкиданими іграшками, дитячими меблями, протигазами та іншими речами, які підсилюють враження у туристів.

Також, популярним місцем серед туристів є оглядовий майданчик Чорнобильської АЕС з якого можна детально розглянути саркофаг, який накриває будівлю четвертого енергоблоку. На оглядовому майданчику є пам'ятник ліквідаторам аварії на ЧАЕС.

Рудий ліс – це лісовий масив, який отримав потужну дозу радіації в перші дні після

аварії внаслідок чого його хвоя стала рудою. Тоді було зрубано і поховано частини найбільш зараженої деревини. Згодом, екосистема почала відновлюватися і на цьому місці виріс молодий ліс із підвищеним рівнем радіоактивного забруднення.

Секретна радіолокаційна станція «Дуга» (Чорнобиль-2) часів Холодної війни, яка була створена для раннього виявлення запуску балістичних ракет (Рис.4). Розміри і масштаби станції вражають. Станція включає в себе дві величезні антени. Висота приймальної антени становить 135 м, ширина – 300 м, висота передавальної – 210 м, а ширина – 85 м. Крім цих антен є комплекс допоміжних споруд. Після аварії на ЧАЕС радіолокаційну станцію закрили, тим самим зробивши її одним з об'єктів екскурсійних маршрутів.

Ще одна особливість Зони відчуження – різноманіття тваринного світу, який почав швидко відновлюватися і освоювати покинуту людиною територію. Зараз в Чорнобильській зоні відчуження можна зустріти ведмедів, видр, борсукив, ондатр, рисей, оленів, коней Пржевальського, вовків і інших тварин, яких тут не бачили з початку минулого століття.

Рис.4. Секретний об'єкт «Чорнобиль-2» (фото автора)

Організацією екскурсій та турів Чорнобильською зоною відчуження займається чимало вітчизняних туроператорів, проте на даний час найбільшим спеціалізованим підприємством з організації екскурсій в Чорнобиль є туроператор «ЧОРНОБИЛЬ ТУР» [7]. Цей туроператор сприяє розвитку та просуванню Чорнобильського туристичного продукту і відіграє провідну роль у формуванні Чорнобильської туристичної дестинації.

Оцінка обсягу послуг, що надаються туристичними операторами зроблена на основі вартості послуг ТОО «Чорнобиль тур» у 2019 році становив орієнтовно 11 млн.дол. США. Під час оцінки враховувалася тільки вартість відвідування (49\$ - громадяни України або 99\$ - іноземці). Це у свою чергу ще раз підтверджує популярність даного туристичного напрямку, як серед вітчизняних так і іноземних туристів і приносить хороші прибутки від туризму.

Чорнобильські маршрути, як правило, стандартні. Зазвичай туристи потрапляють з КПП до Чорнобиля, потім АЕС, Прип'ять, одне з сіл, куди повернулися корінні мешканці, вечере в Чорнобилі й повернення до Києва. Зараз офіційно зареєстровано 22 маршрути, з яких п'ять водних, три повітряних, один велосипедний та 13 автобусних [6].

Туроператор «ЧОРНОБИЛЬ ТУР» постійно розробляє нові креативні маршрути, серед яких авіа екскурсії, каяк-каное тур, на всюдиходах ШЕРП, тур за серіалом НВО, екскурсії всередину ЧАЕС, а також є пропозиція взяти участь у першому квесті у Чорнобильській зоні «Загадки Холодної війни» [7]. Також, є плани організувати в Чорнобильській зоні спортивну риболовлю, облаштувати

локації для спостереження за птахами та за іншими тваринами.

Для визначення цільової аудиторії та розуміння портрету потенційного споживача Чорнобильського туристичного продукту було проведено анкетування. В опитуванні взяло участь 178 осіб, з них 117 (65,7%) жінок, та 61 (34,3%) чоловіків. За результатами опитування можна зробити висновок, що тури до Чорнобильської зони відчуження є цікавими для молоді та дорослих людей у віці 19 до 35 років, які мають середньомісячний дохід від 5 до 15 тис. грн. Під час опитування було встановлено, що 81 % респондентів бажають отримувати інформацію про тури через соціальні мережі.

Сьогодні молодь обирає те, що є популярним у соціальних мережах. Зробить вибір в користь місця, де є можливість створити унікальний візуальний контент. Чорнобильська зона відчуження є ідеальним місцем для створення ексклюзивного контенту. В зоні відчуження є достатньо атрактивних об'єктів, які вже включені у туристичні маршрути. Ми хочемо запропонувати екскурсію по арт-об'єктах м. Прип'ять, де можна одночасно побачити та відчувати атмосферу радянських часів, вплив та наслідки техногенної катастрофи та зробити контент на фоні захоплюючих подих графіті.

Екскурсія починається з проходження КПП «Дитятки». Наступним буде прохід КПП "Лельов": в'їзд в 10-кілометрову зону, дезактивованій Рудий ліс, стела "Прип'ять" біля в'їзду в місто.

Першим об'єктом на екскурсії містом Прип'ять буде шістнадцятиповерхова будівля з радянським гербом в центрі міста на вулиці

Лазерева із зображенням дівчинки, що тягнеться до кнопки виклику ліфта. Другий об'єкт це чоловічки нанесені у холу готелю "Полісся". Третім, не менш цікавим об'єктом, є палац культури міста Прип'ять, де збереглися залишки ілюстрації ще з 80-х років та на фасаді будівлі можна побачити намальованих людей, що підіймаються сходами.

До 30-ї річниці Чорнобильської катастрофи австралійський вуличний художник Гвідо ван Хелтен завдав графіті на стіну градири п'ятого блоку ЧАЕС в пам'ять про загиблих ліквідаторів і це буде наступним об'єктом під час екскурсії. Далі огляд Чорнобильської АЕС: меморіал біля адміністративного корпусу, Саркофаг - оглядовий майданчик, об'їзд навколо території ЧАЕС, годування сомів, секретний об'єкт Чорнобиль-2 гігантські антени радара "ДУГА-1", секретне містечко Чорнобиль-2 та пішохідна прогулянка містом Чорнобиль.

Результати опитування показали, що туристів, охочих поїхати до Чорнобиля - 75,9% (120 осіб), в той час як 24,1% (38 осіб) не мають такого бажання. До основних мотивів відвідати Чорнобильську зону відчуження є:

- Побачити місто Прип'ять та відчути атмосферу покинутого міста;
- Побачити саркофаг, п'ятий недобудований енергоблок;
- Отримати інформацію як ця зона стала відчуженою, як велися роботи щодо ліквідації наслідків катастрофи та стан на сьогодні;
- Погодувати величезних сомів і осетрів, що одного разу демонстрували по телевізору;
- Відчути атмосферу комп'ютерних ігор "Метро" і "Сталкер".

До причин, через які туристи не хочуть їхати до зони відчуження відносяться: не бажання відвідати такі похмурі місця; побоювання за стан власного здоров'я після візиту; висока вартість поїздок; не розвинена туристична інфраструктура.

Для подальшого розвитку туризму в зоні відчуження потрібно вирішити чимало проблем. Серед них недостатнє фінансування зі сторони держави для розвитку не лише туризму, а й самої зони в цілому. Незадовільна організація служб охорони території, що спричиняє нелегальне проникнення в зону відчуження стейкерів. Вони руйнують залишки будівель, виносять за межі зони речі, що заражені радіацією, займаються вандалізмом. Недостатнє залучення засобів інноваційних технологій для охорони та нагляду території, наприклад використання безпілотних летальних апаратів та камер

спостереження, датчиків руху.

Надзвичайно важливою проблемою яка перешкоджає подальшому розвитку туризму в Чорнобильській зоні відчуження є нерозвиненість туристичної інфраструктури. В Чорнобильській зоні відчуження, а саме в м. Чорнобиль є лише два готелі «Десятка» і «Полісся». Радіаційний фон в готельних номерах є безпечним і не відрізняється від київського. В місті Чорнобиль є дві їдальні та кафе «Десятка». Проте, цього є недостатньо, необхідно обладнати зупинки та стоянки для автотранспорту, громадські туалети, сервісні центри, об'єкти харчування та тимчасового розміщення відвідувачів, інформаційні стенди, точки продажу сувенірів і багато іншого.

Розміщення інформаційних стендів: для додаткової інформаційної підтримки в зоні відчуження пропонується розробити сучасні інформаційні стенди, які розмістити у найбільш відвідуваних місцях уздовж маршрутів. Інформаційні стенди повинні містити карту маршруту, коротку інформацію про зупинку та QR-код із посиланням на веб-сторінку з детальною інформацією про місцезнаходження. Також необхідно відновити дорожнє покриття та нанести розмітку в місцях зупинки транспорту з відвідувачами.

З метою запобігання надзвичайних ситуацій та нещасних випадків, задля неухильного дотримання встановлених маршрутів необхідно запровадити систему GPS-моніторингу за рухом туристичних груп. Також, потребує спрощення механізму і поліпшення прийому відвідувачів на контрольно-пропускних пунктах в зоні відчуження.

Лісові пожежі є ще однією проблемою в Чорнобильській зоні відчуження, які завдають величезних збитків в тому числі і туризму. Протягом пожеж 2020 року згоріли території колишніх сіл Лелів, Копачі, Поліське, Грезля, Рудня-Грезлянська, Ковшилівка, Варовичі, Буда-Варовичі, Мартиновичі, Смарагдовий, Волхов, Чистогалівка, згоріла територія Рудого лісу, піонерський табір «Казковий», закрите військове місто Чорнобиль-2, постраждало місто Чорнобиль. В наслідок чого втрачено унікальні об'єкти на туристичних маршрутах.

Вирішення кожної із перелічених вище проблеми потребує індивідуального підходу, який буде враховувати подальшу стратегію розвитку Чорнобильської туристичної дестинації.

Серед перспектив розвитку туризму в Чорнобильській зоні можна відмітити впровадження та удосконалення не лише наземних маршрутів, а також водних та повітряних, створення різноманітних квестів, облаштування місць для

спортивної риболовлі та фотополування. Ефективне використання туристичного потенціалу є одним із головних пріоритетів у розвитку Чорнобильської зони відчуження.

Висновки та перспективи застосування результатів дослідження: Чорнобильський туристичний продукт сьогодні є незаперечним фактом, який необхідно перетворити на позитивний чинник сприяння зацікавленості світу Україною. Туризм у Чорнобильській зоні не можна зачислити лише до якогось одного виду туризму, оскільки він є багатостороннім і проявляє риси різних видів. Тому, на нашу думку хороші перспективи розвитку туризму на території зони відчуження будуть мати такі його види: екстремальний, науковий, екологічний, ностальгійний, індустріальний, ядерний

або темний.

Людський інтерес до Чорнобиля – природне явище, адже це важлива частина не тільки радянської, а й світової історії. Проте важливо підібрати правильний тон для туризму в цій частині України, щоб трагедія не стала частою приманкою для тих, хто просто хоче наблизитися до небезпеки. Поїздки в Зону відчуження повинні мати важливий соціальний ефект – переосмислення чорнобильської катастрофи і усвідомлення її масштабів і наслідків, розвінчання міфів і побоювань з приводу цієї місцевості. Головний посил поїздок повинен полягати в тому, що Чорнобильська зона – це унікальна територія, яка відроджується після масштабної катастрофи, яку потрібно досліджувати і знати.

Література:

1. Деркач У. Особливості організації туризму техногенних катастроф в Україні // Вісник львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2014. Випуск 34. с. 56–66.
2. Дмитрук В.І., Дяченко Л.А., Гриньох Н.В. Розвиток Чорнобильської зони відчуження: економічна динаміка. *Revie of transport economics and management*. 2020. Випуск 3(19). с. 7–20.
3. Івченко Л.О., Романова К.М. Динаміка і перспективи розвитку туризму в Чорнобильській зоні. Ефективна економіка. 2020. № 1. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7619>
4. Кривенкова Р., Затилюк Ю. Особливості формування туристичного потенціалу Чорнобильської зони. Матеріал. V Міжнар. наук.-практ. конф. «Теоретичні і прикладні напрямки розвитку туризму та рекреації в регіонах України» // Збірн. наук. праць. – Кропивницький. – ЛА НАУ, 2019. – С. 408 – 420.
5. Пестушко В.Ю. Чорнобильська АЕС як туристична дестинація / В.Ю. Пестушко, Ю.П. Чубук // Географія та туризм : Наук. зб. / Ред. кол. : Я. Б. Олійник та ін.. – К.: Альтерпрес, 2010. – Вип. 9. – С. 82-86
6. Офіційний сайт Державного підприємства “Центр організаційно-технічного і інформаційного забезпечення управління зоною відчуження” [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://cotiz.org.ua/>
7. Офіційний сайт туристичного оператора «ЧорнобильТур» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.chernobyl-tour.com/>
8. Офіційний сайт туристичного оператора «КІЙАВІА» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://kiyavia.com/>
9. Садигова Н. Чорнобиль туристичні аспекти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Sci/Local/ChornobylTourism.html#1>

References:

1. Derkach U. Osobly`vosti organizatsiyi tury`zmu texnogenny`x katastrof v Ukrayini // Visny`k l`vivs`kogo univ`ersy`tetu. Seriya mizhnarodni vidnosy`ny`. 2014. Vy`pusk 34. s. 56–66.
2. Dmy`truk V.I. Rozvy`tok Chornoby`l`s`koyi zony` vidchuzhennya: ekonomichna dy`namika / V.I. Dmy`truk, L.A. Dyachenko, N.V. Gry`n`ox // Revie of transport economics and management. 2020. Vy`pusk 3(19). s. 7–20.
3. Ivchenko L.O. Dy`namika i perspekty`vy` rozvy`tku tury`zmu v Chornoby`l`s`kij zoni / L.O. Ivchenko, K.M. Romanova // Efekty`vna ekonomika. 2020. # 1. – Rezhym`m dostupu: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7619>
4. Kry`venkova R. Osobly`vosti formuvannya tury`sty`chnogo potencialu Chornoby`l`s`koyi zony` / R. Kry`venkova, Yu. Zaty`lyuk // material. V Mizhnar. nauk.-prakt. konf. «Teorety`chni i pry`kladni napryamky` rozvy`tku tury`zmu ta rekreaciyi v regionax Ukrayiny`» // Zbirn. nauk. pracz`. – Kropy`vny`cz`ky`j. – LA NAU, 2019. – С. 408 – 420.
5. Pestushko V.Yu. Chornoby`l`s`ka AES yak tury`sty`chna desty`naciya / V.Yu. Pestushko, Yu.P. Chubuk // Geografiya ta tury`zm : Nauk. zb. / Red. kol. : Ya. B. Olijny`k ta in.. – K.: Al`terpres, 2010. – Vy`p. 9. – S. 82-86
6. Oficijny`j sajт Derzhavnogo pidpry`yemstva “Centr organizacijno-texnichnogo i informacijnogo zabezpechennya upravlinnya zonoyu vidchuzhennya” [Elektronny`j resurs] – Rezhym`m dostupu: <https://cotiz.org.ua/>
7. Oficijny`j sajт tury`sty`chnogo operatora «Chornoby`l`Tur» [Elektronny`j resurs] – Rezhym`m dostupu: <https://www.chernobyl-tour.com/>
8. Oficijny`j sajт tury`sty`chnogo operatora «KY`JAVIA» [Elektronny`j resurs] – Rezhym`m dostupu: <https://kiyavia.com/>
9. Sady`gova N. Chornoby`l` tury`sty`chni aspekty` / Naila Sady`gova. [Elektronny`j resurs]. – Rezhym`m dostupu: <https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Sci/Local/ChornobylTourism.html#1>

Аннотация:

Владимир Худоба, Роман Скабара, Мария Самарцева. ЧЕРНОБЫЛЬСКАЯ ЗОНА ОТЧУЖДЕНИЯ КАК УНИКАЛЬНОЕ ТУРИСТИЧЕСКОЕ НАПРАВЛЕНИЕ

В публикации рассмотрены особенности Чернобыльского туристического продукта. Охарактеризованы и выделены наиболее атрактивные объекты в зоне отчуждения, к которым относятся: г. Припять; смотровая площадка ЧАЭС и саркофаг; секретная радиолокационная станция «Дуга» (Чернобыль-2); рыжий лес; детский сад в Копачах; градирня; брошенный грузовой порт.

Проанализированы основные факторы, повлиявшие на развитие туризма в Чернобыльской зоне отчуждения и установлено, что повышению интереса к этой территории способствовали выход ряда документальных фильмов и сериала НВО «Чернобыль», многочисленные компьютерные игры среди которых STALKER и Изотопиум, упрощение процедуры посещения зоны. Установлено, что количество посетителей "зоны отчуждения" Чернобыльской атомной электростанции за период с 2015 до 2019 года увеличивалось чрезвычайно быстрыми темпами. Если сравнить с 2015 до 2019 года, то поток посетителей увеличился с восьми до 124 тыс. Причем в 2019 году, 80% туристов - иностранцы. Доказано, что в 2020 году наблюдалось наоборот уменьшение потока туристов, причиной чего стала эпидемия Covid-19.

Рассмотрены действующие туристические и экскурсионные маршруты. Разработан авторский туристический маршрут по арт-объектам г. Припять, где можно одновременно увидеть и почувствовать атмосферу советских времен, последствия техногенной катастрофы и сделать селфи на захватывающих граффити.

Проведенные исследования в виде анкетирования потенциальных туристов по установлению портрета потребителя этого туристического продукта. Рассмотрены основные проблемы развития туризма исследуемой территории. Среди них недостаточное финансирование из стороны государства для развития не только туризма, но и самой зоны в целом. Незрелость туристической инфраструктуры и неудовлетворительная организация служб охраны территории.

Ключевые слова: туризм, Чернобыльская зона отчуждения, атрактивність, туристические ресурсы.

Abstract:

Volodymyr Khudoba, Roman Skabara, Mariia Samartseva. CHERNOBYL EXCLUSION ZONE AS A UNIQUE TOURIST DESTINATION

The publication highlights the features of the Chernobyl tourism product. The most attractive objects in the exclusion zone are characterized and singled out, which include: Pripyat; Chernobyl observation deck and sarcophagus; secret radar station "Duga" (Chernobyl-2); red forest; kindergarten in Kopachi; cooling tower; abandoned cargo port.

It has been found that the release of a number of documentaries and the HBO series "Chernobyl", numerous computer games, including STALKER and Isotopium, simplification of the visit to the zone are main factors that influencing the development of tourism in the Chernobyl Exclusion Zone. It is established that the number of visitors to the "exclusion zone" of the Chernobyl nuclear power plant for the period from 2015 to 2019 has been increased extremely rapidly. If we compare the flow of visitors from 2015 to 2019, we can see an increase from 8 to 124 thousands. It has been discovered that in 2019, 80% of tourists were foreigners. It has been investigated that in 2020 there was a decrease in the flow of tourists, which was caused by the Covid-19 pandemic.

It is estimated that the volume of services provided by tour operators made on the basis of the cost of Chernobyl Tour services in 2019 amounted to approximately 11 million USD. This, in turn, confirms the popularity of this tourist destination, both among domestic and foreign tourists and thus brings good profits.

Current tourist and excursion routes have been considered. Chernobyl routes are usually standard. Tourists usually get from the checkpoint to Chernobyl, then the nuclear power plant, Pripyat, one of the villages where the natives returned, dinner in Chernobyl and return to Kiev. Currently, 22 routes are officially registered, including five water, three air, one bicycle and 13 bus routes. An author's tourist route to the art objects of Pripyat has been developed, where you can simultaneously see and feel the atmosphere of the Soviet times, the impact and consequences of the man-made catastrophe and make content against the breathtaking graffiti.

Research has been conducted in the form of a survey of potential tourists to establish a portrait of the consumer of this tourist product. 178 people took part in this survey, including 117 (65,7%) women and 61 (34,3%) men. According to the results of the survey, it can be concluded that tours to the Chernobyl Exclusion Zone are interesting mostly for young people and adults aged 19 to 35, who have an average monthly income from 5 to 15 thousand UAH.

The main problems of tourism development of the study have been considered. Among the most sufficient finding for the development is not only tourism, but also the area as a whole. Under tourist developed infrastructure and unsatisfactory of security services organization, which causes illegal entry into the exclusion zone of stackers. Another problem in the Chernobyl Exclusion Zone is forest fires, which causes huge damage, including tourism. As a result of the 2020 fires, the territories of the former villages of Leliv, Kopachi, Poliske, Grezlya, Rudnya-Grezlyanska, Kovshylivka, Varovychi, Buda-Varovychi, Martynovychi, Smaragdovy, Volkhov, Chistogalivka burned down, the territory of the Red Forest burned down, the pioneer camp "Kazovekovy" Chernobyl-2, the city of Chernobyl has been affected. As a result, a unique objects on tourist routes has been lost.

Among the prospects for the development of tourism in the Chernobyl zone can be noted the introduction and improvement water and air routes, the creation of various quests, arrangement of places for sport fishing and photo hunting. Good prospects for the tourism development in the exclusion zone will have the following types of tourism: extreme, scientific, environmental, nostalgic, industrial, nuclear or dark. Effective use of tourism potential is one of them aim prior the development of the Chernobyl Exclusion Zone.

Keywords: tourism, Chernobyl Exclusion Zone, attractiveness, tourist resources.

Надійшла 28.03.2021